

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗМІСТУ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах ринкової трансформації економіки становлення державності, демократизація суспільного життя, створення нового правового та мотиваційного поля впливають на стан соціально-трудових відносин та зміну характеру і змісту праці.

Питанням соціально-трудових відносин та змісту праці присвячені праці вітчизняних вчених, серед яких можна виділити О.А. Грішнову, А.М. Колота, Е.М. Лібанову, Л.С. Лісогор, І.Л. Петрову, М.В. Семикіну, Л.В. Шаульську, С.О. Цимбалюк.

Проблеми природи і принципів справедливого й ефективного управління працею та ролі людини в праці були предметом роздумів багатьох великих мислителів. Уперше ідею про те, що люди з їхніми виробничими здібностями являють собою багатство, висловив В. Петті. Він писав: «Вбачається розумним те, що ми звемо багатством, майном чи запасом країни і що є результатом попередньої чи минулої праці, не вважати чимось відмінним від живих діючих сил, а оцінювати однаково» [1, с. 82].

А. Смит, оцінюючи роль людини в суспільному прогресі, також вважав її не тільки джерелом, але й частиною суспільного багатства: «Зростання продуктивності корисної праці залежить передусім від підвищення вправності та вміння працівника, а потім від поліпшення машин та інструментів, за допомогою яких він працює» [2, с. 490].

Праця – це складне й багатоаспектне явище, яке відіграє в житті суспільства і кожної людини таку важливу роль, що саме це поняття в широкому розумінні є невіддільним від людського життя. Праця – це свідомо доцільна діяльність людей, спрямована на створення матеріальних і духовних цінностей. Праця – це першооснова і необхідна умова життя людей і суспільства. Змінюючи в процесі праці навколишнє природне середовище і пристосовуючи його до своїх потреб, люди не тільки забезпечують своє існування, але й створюють умови для розвитку й прогресу суспільства. Більше того, праця є однією з найважливіших форм самовираження, самоактуалізації і самовдосконалення людини, що вже з іншої позиції, але також є потужним чинником суспільного прогресу [3, с. 13].

Розвиток змісту праці на думку І. Петрової, Т. Шпильової та Н. Сисоліної, закономірно веде до трансформації соціально-трудових відносин, появи нових рис характеру праці. Як зазначають автори, вона «стає все більшою мірою творчою, потребує ширшої свободи працівника як у виконанні своїх трудових завдань, так і в управлінні власними діями. З одного боку, вона стає сферою вияву індивідуальності працівника, його унікальних здібностей, виняткових компетенцій, а з другого – різко посилюється суспільний характер праці, взаємозв'язок співробітництва...» [4, с. 5].

Більшість українських учених виокремлюють з-поміж трендів, притаманних інституту праці та соціально-трудових відносин, такі:

- зростання інноваційної компоненти трудової діяльності в результаті домінування ролі інноваційних технологій і наукоємності виробництва в створенні конкурентних переваг та економічному зростанні;
- інтелектуалізація праці, збільшення частки працівників, зайнятих розумовою та творчою працею, що впливає на професійно-кваліфікаційну структуру персоналу, підвищує вимоги до рівня підготовки працівника;
- автоматизація та комп'ютеризація праці, зростання віртуальної компоненти праці в результаті швидкого розвитку інформаційних технологій та віртуалізації ринків, зокрема ринку праці;
- збільшення частки працівників зайнятих у сфері інформаційних систем і технологій;

- підвищення попиту на «універсальних» працівників – працівників, які володіють знаннями, уміннями, навичками для вирішення комплексних завдань, проблем, що стосуються різних функціональних напрямів і сфер діяльності;
- неможливість жорсткої регламентації не лише процесу праці, а й робочого часу;
- розширення простору для інноваційної, творчої праці;
- складність здійснення контролю за процесом праці, а відтак підвищення самостійності праці, посилення особистої відповідальності працівника за результати праці;
- часто результати праці не полягають кількісному виміру й у багатьох випадках відпадає потреба в стимулюванні кількісних показників;
- зміщення акцентів в управлінні з управління людськими ресурсами (персоналом) на управління талантами;
- побудова взаємовідносин між керівниками та підлеглими на рівноправних, партнерських засадах;
- підвищення гнучкості праці, розвиток нових нестандартних та атипових форм зайнятості (лізингу персоналу, аутстафінгу) тощо [5, с. 88].

Отже, розвиток національної економіки в умовах ринкових перетворень створює підґрунтя для трансформації змісту праці, що є вагомим чинником для подальших досліджень та зміни підходів в управлінні працею та персоналом.

Література

1. Петти В. Экономические и статистические работы / Пер с фр. – Москва: Соцекиздат, 1940. – С. 82
2. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – Москва: Соцэкгиз, 1962. – С. 490
3. Економіка праці та соціально-трудові відносини : підручник / [А.М. Колот, О.А. Грішнова, О.О. Герасименко] ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. – Київ, КНЕУ, 2009. – 711 с.
4. Петрова І.Л. Інноваційна діяльність: стимули та перешкоди : монографія [текст] / І.Л. Петрова, Т.І. Шпильова, Н.П. Сисоліна ; за наук. ред. І.Л. Петрової. – Київ: Дорадо, 2010. – С. 15
5. Соціально-трудові відносини : проблеми гармонізації [текст] : монографія / М.В. Семикіна, З.В. Смутчик, С.Р. Пасека, Ю.Д. Петров ; за ред. М.В. Семикіної. – Кіровоград: «КОД», 2012. – С. 88

Котенко Т.М., к.е.н., доц.

Кіровоградський національний технічний університет, м. Кіровоград, Україна

ВИЩА ОСВІТА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Проблема визначення та освоєння сучасного змісту освіти взагалі, вищої освіти особливо, є актуальною, як ніколи. Адже від цього залежать темпи (повільні чи прискорені) і характер (сировинно-екстенсивний чи інтенсивно-інноваційний) розвитку країни, її економіки, внутрішніх і зовнішніх суспільних відносин.

З огляду на це приєднання України до Болонського процесу, інтеграція в європейські простори вищої освіти і досліджень, прийняття прогресивного Закону України «Про вищу освіту» покликані змінити національну вищу освіту і, зрозуміло, її ключові складники і чинники – освітні програми і відповідні кваліфікації (ступені). А через них і людину, яка передовсім має бути особистістю інноваційного типу[2].

Вища освіта, дослідження та інновації відіграють вирішальну роль у підтримці соціального згуртування, економічного зростання та глобальної конкурентоспроможності. Враховуючи бажання європейських суспільств бути все більш базованими на знаннях, вища освіта стає істотною складовою соціально-економічного і культурного розвитку. Водночас, зростання вимог до навичок та компетентностей вимагає вищої освіти реагувати по-новому.

З 2005 року було досягнуто значного прогресу у забезпеченні якості, а також за іншими напрямками дій Болонського процесу, такими як рамки кваліфікації, визнання